

2025-09-02

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

**Remissyttrande, Ökad tydlighet, stärkt samverkan-förutsättningar för
framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85), delbetänkande av
SVESAM-Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling**

Generella synpunkter

Ljusnarsbergs kommun delar huvudsakligen de uppfattningar som anges i delbetänkandet.

Vad som kan önskas av statliga myndigheter är en större förståelse för kommuners, i synnerhet mindre kommuners, situation och förutsättningar. Inte minst gäller detta beträffande vilka krav statliga myndigheter ställer på kommunerna.

Generellt får inte en ändrad territoriell politik innebära en ökad statlig detaljstyrning och centralisering av beslut. Därtill måste den kommunala självstyrelsen bevaras och försvaras samt finansieringsmodellen vidmakthållas, större pålagor på kommunerna utan statlig finansiering är en omöjlighet, i synnerhet gäller detta mindre kommuner.

Utredningen bör utgå från att det bland kommunerna finns en stor flexibilitet, detta gäller särskilt mindre kommuner som präglas av generalister snarare än specialister, dels för att samverkan är en förutsättning för att dessa kommuner skall klara av sina uppgifter.

I delbetänkandet anges som en förutsättning för territoriell utveckling samverkan, samverkan mellan kommuner och statliga myndigheter, inklusive länsstyrelser och regioner, samt mellan offentliga organ och civilsamhället. En avgörande faktor för etablering av samverkansorgan för regional- och landsbygdsutveckling är vilken representation små kommuner och/eller landsbygdskommuner får i dessa samverkansorgan. Dessa kommuner måste få en representation som får dem att känna delaktighet och inte att deras intressen körs över av större kommuner, regioner eller statliga myndigheter.

Viktigt är att små kommuner och landsbygden diskuteras utifrån vilka behov som finns för en positiv utveckling, då inte enbart ur ett näringslivsperspektiv. Små kommuner och landsbygden är i behov av service från statliga myndigheter på såväl ett personligt som ett företagsperspektiv, dessutom finns det även för små kommuner och landsbygden ett behov av kulturell stimulans för att uppnå en positiv utveckling.

3 Utgångspunkter och huvudfrågor

3.1 Utredningens tre huvudfrågor

Utredningen anger i denna del av delbetänkandet tre huvudfrågor för det fortsatta utredningsarbetet där de två första rör statliga myndigheters, inklusive länsstyrelser och regioner, arbete. Ljusnarsbergs kommun vill påtala vikten av att statliga myndigheter samordnar sig gentemot kommunerna. Flera myndigheter kommer med likartade krav på kommunerna och detta skapar ett merarbete för kommunerna som upptar tid och resurser vilket dessutom inte upplevs vara synkroniserat mellan myndigheterna. Beträffande frågan om den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken skall slås samman till ett område är Ljusnarsbergs kommun positiv till detta.

3.3 Utmaningar för en territoriell politik

Ljusnarsbergs kommun delar utredningens mening om en mer tvärsektoriell helhetssyn på samhällsutvecklingen. Små kommuner har generalister som arbetar inom flera sektorer, vilket är nödvändigt då det inte finns något större utrymme för specialister och detta är något som statliga myndigheter måste vara medvetna om.

I delbetänkandet, sidan 37, anges ”Ett viktigt mål för en modern territoriell politik bör vara ett Sverige som håller ihop.” Det är inte positivt för en sammanhållen territoriell utveckling när ledande rikspolitiker torgför åsikten att personer utanför Stockholm som mindre vetande och behäftade med sämre och undermålig intellektuell kapacitet, översittarfasoner från nationella politiker och myndighetspersoner hör dessvärre inte till ovanligheten för små kommuner.

Vad gäller den tekniska utvecklingen i allmänhet och digitaliseringen i synnerhet innebär detta stora kostnader för kommunerna, detta är ett gissel då kommunerna är hårt pressade av digitaliseringsföretagens makt och deras ständiga försök att dränera kommunernas ekonomi. Detta bör få en ökad uppmärksamhet.

3.5 Platsens betydelse – ett territoriellt synsätt på modern utvecklingspolitik

Ljusnarsbergs kommun ser positivt på att utredningen skall anlägga ett territoriellt perspektiv på de analyser, bedömningar och förslag. En viktig aspekt är de problem som finns för kommuner med betydande befolkningsminskning, svag arbetsmarknad, svag bostadsmarknad med många tomma lägenheter och oseriösa fastighetsägare, sociala problem, lågt kommuninvånarantal och svag tillväxt. För dessa kommuner är det av yttersta vikt att den kommunalekonomiska utjämnningen fungerar för att möjliggöra en positiv utveckling för små kommuner med begränsade resurser. Till detta bör det finnas en friare användning av statliga bidrag, det vill säga ett minskat antal riktade statsbidrag och mer generella statsbidrag.

3.6 Dagens administrativa geografi påverkar utvecklingen av en ny politik

Delbetänkandet anger ”Vi kommer därför att se över hur förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning kan ge möjligheter för statliga myndigheter att bättre samordna sitt arbete ur ett territoriellt perspektiv” (sidan 44). Det är olyckligt att de statliga myndigheterna till mycket stora delar har olika geografiska organisationer vilket skapar för kommunerna ett flertal olika geografiska samverkansorgan.

Ljusnarsbergs kommun ser positivt på någon form av differentierad uppgiftsfördelning mellan kommunerna, detta får dock inte innebära minskat kommunalt självstyre och en ökad centralisering av beslut.

3.9 Ett samverkande system för utveckling

Delbetänkandet säger att "En av utredningens huvudfrågor handlar om vilka hinder det finns för samordning av statliga myndigheter, inklusive länsstyrelser, inom den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken" (sidan 50). Här önskas påtalas att de etablerade servicecenter med olika statliga myndigheter upplevts positivt och borde ge möjlighet till att de statliga myndigheterna kunde vara mera kontinuerligt representerade i mindre kommuner. Dessvärre har flera av dess servicecenter lagts ner. Det är en vanlig uppfattning i mindre kommuner att statliga myndigheter lyser med sin frånvaro vilket skapar problem vid behov av kontakt med de statliga myndigheterna.

5 En sammanhållen territoriell politik kräver tydligare ansvarsfördelning och styrning

5.1 Utgångspunkter för en sammanhållen territoriell politik

Delbetänkande framför argumentet att territoriell politik utgår från territoriell sammanhållning och att skillnaden mellan olika delar av landet inte bör bli för stora. Här bör påtalas att den pågående sociala dumpning som förekommer mellan olika kommuner inte främjar den sammanhållning som önskas uppnås. Inte heller den upplevda skillnaden i den statliga myndighetsutövningen mellan hur små och stora kommuner behandlas är främjande för sammanhållningen. Till detta skall läggas önskemålet om att de statliga myndigheterna anlade en större helhetssyn och mindre trångsynt egensektoriellt perspektiv.

5.2 Målen för den territoriella politiken behöver bli tydligare

Ljusnarsbergs kommun vill uppmärksamma Sveriges Lantbruksuniversitets (SLU) rapport som anger att det inomregionala geografiska perspektiv i regionens arbete med regional utvecklingspolitik är svagt. Detta är en erfarenhet som Ljusnarsbergs kommun som en kommun i utkanten av en region har. Därtill skall noteras att de regionala gränserna utgör problem när det gäller samverkan inom närområdet i de fall en kommun befinner sig i utkanten av en region.

5.3 Det saknas en sammanhållen styrning på den territoriella politiken

Ljusnarsbergs kommun ser positivt på att utredningen noterar att myndigheternas interna geografiska indelningar inte matchar med varandra och med regionerna.

6 En ny territoriell politik kräver samverkan

6.1 Tvärsektoriella uppgifter och mål förutsätter samverkan mellan flera aktörer

För en liten kommun är det en absolut nödvändighet att ha en mycket stor samverkan med ett stort antal aktörer inom i princip samtliga områden. Därav skulle en ökad tvärsektoriell samverkan mellan statliga myndigheter vara en klar fördel.

6.3 Ett samverkande system för utveckling

Ljusnarsbergs kommun vill understryka den stora vikten av att finansieringsprincipen vidmakthålls, för i synnerhet mindre kommuner innebär ökade statliga pålagor en stor påfrestning på den kommunala ekonomin.

6.4 Tydligare regler om samråd i lagen om regionalt utvecklingsansvar

Utredningens enda förslag i delbetänkandet finns på sidan 138 och säger att "En region ska samråda med företrädare för det civila samhällets organisationer och näringslivet i länet." Det förefaller naturligt att denna samverkan skall ske och det därför inte skulle behövas en lagändring. Det finns inget att invända mot detta men det bör påtalas att en viss försiktighet behöver iakttas vad gäller samverkan med civilsamhället, detta representerar oftast ett särintresse och därmed kan de ur en demokratisk synvinkel få ett för stort inflytande, intressen som inte är lika organiserade kan riskera att bli åsidosatta. Vad beträffar samverkan med näringslivet bör inte glömmas att deras legitima största intresse är att generera vinst vilket givetvis präglar deras vilja till samverkan. Detta kan vid vissa tillfällen försvåra samverkan då näringslivets och det offentliga organens intressen inte sammanfaller.